

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2021-74-6>
УДК [658:351.863]-047.86

Івончак І.О.

аспірант кафедри економіки підприємства,
асистент кафедри економіки підприємства,
Львівський національний університет імені Івана Франка

Ivonchak Iryna

Ivan Franko National University of Lviv

ВПЛИВ ДЕСТРУКТИВНИХ ЧИННИКІВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

THE INFLUENCE OF DESTRUCTIVE FACTORS ON THE ECONOMIC SECURITY OF ENTREPRENEURSHIP

У статті висвітлено основні деструктивні чинники впливу на економічну безпеку підприємницької діяльності. У контексті наукових досліджень щодо сутності та взаємозв'язку понять «ризик», «небезпека», «загроза», а також їхнього впливу на підприємницьку діяльність аналіз сучасної економічної наукової літератури дав можливість виділити та узагальнити найбільш поширені теоретико-методологічні підходи дослідників до трактування даних економічних категорій. З огляду на проведений аналіз суті дефініції понять «ризик», «загроза» та «небезпека», встановлено розмежування та взаємозв'язки між ними. Одержані результати проведеного наукового дослідження дають можливість підготувати основу для подальших досліджень, пов'язаних із визначенням методів та напрямів попередження та нейтралізації деструктивних чинників впливу на економічну безпеку підприємницької діяльності.

Ключові слова: деструктивні чинники, ризики, загрози, небезпека, економічна безпека, підприємницька діяльність.

В статье отражены основные деструктивные факторы влияния на экономическую безопасность предпринимательской деятельности. В контексте научных исследований о сущности и взаимосвязи понятий «риск», «опасность», «угроза», а также их влияния на предпринимательскую деятельность анализ современной экономической научной литературы позволил выделить и обобщить наиболее распространенные теоретико-методологические подходы исследователей к трактовке данных экономических категорий. Учитывая проведенный анализ сути дефиниции понятий «риск», «угроза» и «опасность», установлены разграничения и взаимосвязи между ними. Полученные результаты проведенного научного исследования дают возможность подготовить основу для дальнейших исследований, связанных с определением методов и направлений предупреждения и нейтрализации деструктивных факторов влияния на экономическую безопасность предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: деструктивные факторы, риски, угрозы, опасность, экономическая безопасность, предпринимательская деятельность.

The article highlights the main destructive factors influencing the economic security of business, namely: risks, threats and dangers, the impact of which leads to undesirable changes in the structure, functions, parameters and effectiveness of business. In the context of scientific research on the nature and relationship of the concepts of «risk», «danger», «threat», as well as their impact on business, the work of both foreign and domestic scientists. The analysis of modern economic scientific literature made it possible to explore the theoretical and methodological approaches of both domestic and foreign scientists in the interpretation of these economic categories. In turn, this allowed us to summarize and present the most common of the existing approaches to defining the categories of «threat», «risk» and «danger» using a table. According to this study, a significant variety of approaches to these economic categories was identified, which led to an imbalance among scientific views and made it difficult to establish a single link between them. In addition, groups of scientists have been singled out, where some researchers identify the concepts of «risk», «threat» and «danger», while others distinguish them and see each other's sources of origin. Given the analysis of the essence of the definition of «risk», «threat» and «danger», we present our own author's approaches to their interpretations, established the distinctions and relationships between them. The vision of interaction of categories «risk», «threat» and «danger» is resulted by means of the scheme-drawing. The importance of a clear understanding of the nature and delimitation of each of the destructive factors, which is necessary for the implementation of research methodology of economic security of business, which allows to determine their scale and assess the impact on economic security. Thus, the identification and neutralization of potential and real risks, threats and dangers that negatively affect the state and effectiveness of entrepreneurial activity, necessitate new requirements to strengthen the economic security of entrepreneurial activity, and its level will determine the ability to resist destructive factors in the long run. Thus, in turn, the results of the research provide an opportunity to prepare a basis for further research related to the definition of methods and areas of prevention and neutralization of destructive factors affecting the economic security of business.

Key words: destructive factors, risks, threats, danger, economic security, business activity.

Постановка проблеми. Посилення невизначеності, наростання кризових явищ та динамічність трансформаційного процесу вітчизняної економіки зумовлюють необхідність проведення заходів щодо забезпечення

безпеки усіх суб'єктів господарської діяльності. Сформовані тенденції в умовах системних дисбалансів вимагають дослідження деструктивного впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища.

Як відомо, особливістю організації підприємницької діяльності є те, що здебільшого прийняття управлінських рішень здійснюється за відсутності інформації про ведення такої діяльності. Останні зумовлені деструктивною дією ризиків та загроз, що негативно відображається на економічній безпеці підприємницької діяльності.

Ринкова економіка та сформоване конкурентне середовище є джерелом виникнення ризиків, загроз та небезпеки, що створюють непередбачувані ситуації у господарській діяльності.

Саме виявлення та нейтралізація потенційних і реальних ризиків, загроз та небезпек, що здійснюють негативний вплив на стан та результативність підприємницької діяльності, зумовлюють необхідність розроблення нових вимог щодо посилення економічної безпеки підприємницької діяльності. Це дасть змогу протистояти деструктивним чинникам у довгостроковому періоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дослідження економічної природи таких деструктивних чинників, як ризик, загроза та небезпека, а також їхнього впливу на підприємницьку діяльність досліджувала значна кількість науковців: О. Барановський, Т. Васильців, В. Вітлінський, І. Вознюк, В. Гапоненко, В. Геєць, О. Долженков, Д. Зеркалов, М. Зубок, С. Ілляшенко, Д. Кейнс, Г. Клейнер, М. Копитко, С. Лаптев, Н. Літвін, Н. Микитюк, І. Мігус, Є. Олейніков, О. Підхомний, Н. Реверчук, Р. Скринковський, В. Франчук, І. Чуприна, О. Шевчук, С. Шкарлет, О. Яремова, В. Ярочків та ін.

Своєю чергою, дослідження зумовило значну наукову дискусію, оскільки серед науковців відсутнє дотримання єдиного погляду щодо тлумачення та взаємозв'язку даних економічних категорій. Проте, ураховуючи численні дослідження науковців, теоретичні та організаційно-методологічні засади обґрунтування особливостей впливу деструктивних чинників на економічну безпеку потребують подальшого аналізу.

Мета статті полягає у проведенні аналізу існуючих підходів до визначення сутності понять «ризик», «загроза» та «небезпека», виявленні взаємозв'язків між ними, а також міри їхнього впливу на економічну безпеку підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Дестабілізуючий вплив невизначеності на процеси організації підприємницької діяльності та прогнози тенденцій для суб'єктів господарювання вимагають основоположних досліджень деструктивних чинників. Дослідження їхньої економічної природи забезпечить формалізацію системних характеристик економічної безпеки підприємницької діяльності. Водночас їх ідентифікація зумовлена небажаними змінами структури, функцій, параметрів та результативності функціонування підприємницької діяльності. Таким чином, під деструктивними чинниками розуміємо ризик, загрозу та небезпеку.

Сьогодні існує певне розбалансування серед наукових поглядів щодо даних економічних категорій,

результатом чого є неоднозначне їх тлумачення. Одні дослідники ототожнюють поняття «ризик», «загроза» та «небезпека», а інші – розмежовують.

Так, С.І. Ожегов прирівнює дані поняття та тлумачить небезпеку як загрозу чогось надзвичайно поганого; загрозу – як можливу (ймовірну) небезпеку; ризик – як можливу небезпеку або ж дію, що може призвести до негативних наслідків [15, с. 388, 591].

С.М. Марущак не розмежовує ці економічні категорії та, своєю чергою, ризик розглядає як загрозу або небезпеку виникнення невдач у тій чи іншій діяльності чи несприятливих наслідків, змін зовнішнього середовища, що можуть спричинити збитки, втрати ресурсів, а також призвести до небезпеки, від якої потрібно застрахуватися [13].

У монографії «Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення» Т.Г. Васильців розглядає загрозу як похідну від ризику, тобто як чинник, який виникає унаслідок дії ризику. Науковець стверджує, що «усвідомленню сутнісних характеристик загроз ... сприятиме їх типологізація». При цьому автор розглядає класифікацію загроз, застосовуючи водночас такі терміни, як «небезпеки», «ризик», «перешкоди», «негативні прояви», «несприятливі чинники впливу» [4, с. 26–41]. Своєю чергою, «типологізацію системних ризиків та загроз економічній безпеці підприємництва» автор пропонує розуміти як «системні ризики економічної безпеки підприємництва, які чинять загрозу існуванню підприємництва як сфери діяльності в умовах ринкової трансформації економіки» [4, с. 27]. Характеризуючи різні види негативних проявів на діяльність підприємства, Т.Г. Васильців визначає синонімічність значення понять «ризик» та «загроза»: «... доцільно розглядати ті сфери, в яких можуть виникати загрози економічній безпеці підприємництва, зокрема за напрямками: виробничі, галузеві, політичні, економічні, фінансові, інноваційні та юридичні ризики» [4, с. 28]; «до ризиків економічної безпеки підприємства, які можна частково попередити, необхідно віднести серйозні системні загрози» [4, с. 31]; «за походженням загрози економічній безпеці підприємства доцільно поділяти на внутрішні ... та зовнішні ... відмінність між внутрішніми та зовнішніми ризиками полягає у тому, чи зумовлені вони діями (бездіяльністю) суб'єктів системи економічної безпеки підприємства чи інституціями її зовнішнього середовища» [4, с. 33]. Як висновок, дослідник не дає чіткого розмежування між економічними поняттями «ризик» та «загроза».

Окремі науковці не лише взаємопов'язують поняття «ризик», «загроза» та «небезпека», а й убачають в одних джерела походження інших. Так, Н.Н. Пойда-Носик зазначає, що саме ризики породжують потенційну можливість завдання шкоди суб'єкту господарювання, що, своєю чергою, формує умови для настання загроз [18].

Науковець М.І. Корольов визначає ризик як імовірність настання загрози, де загроза – це різниця між

параметрами зовнішнього середовища та середовища підприємства [11, с. 57].

Заслуговує на увагу підхід К.С. Горечевої, відповідно до якого ризик виступає первинною категорією, а загроза – вторинною, яка випливає з ризику. Тобто під ризиком автор розуміє узагальнену категорію, неконкретну, те, що ще не виявлено; натомість загроза – конкретна, те, що вже існує [6, с. 65–67]. Відповідно, ризику притаманна постійна наявність у процесі здійснення господарської діяльності, а загроза – явище, що виникає лише за певних умов. Окрім цього, дослідниця вбачає взаємозв'язок економічних категорій «загроза» та «небезпека», де загрозу розглядає як одну з форм безпеки [6, с. 66].

Водночас існує група науковців, котрі заперечують факт ототожнення згаданих вище економічних категорій.

Як уважає Є.А. Олейніков, загроза – найбільш конкретна і безпосередня форма безпеки або сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку інтересам різних суб'єктів [16, с. 10].

Розмежують вище згадані категорії науковці І.П. Мігус та С.М. Лаптев, які загрозу визначають як певну подію, що має вплив на діяльність суб'єктів господарювання, а ризик – як результат впливу загроз на господарську діяльність [14].

Своєю чергою, В.І. Франчук розглядає небезпеку як негативні граничні зміни в економічній системі, що зумовлені реальними втратами внаслідок реалізації загрози [21, с. 14].

Цікавою є позиція щодо суперечностей між поняттями «небезпека», «ризик» та «загроза», яку висловив М.С. Клапків [9, с. 12, 15]. Основною причиною розмежувань автор уважає етимологічне значення слова «ризик», яке у різних мовних культурах пов'язується з поняттями безпеки, непевності, збитком, знищенням та загрозою.

Проведений аналіз існуючих підходів до тлумачення термінів «загроза», «ризик» та «небезпека» дав змогу виділити найбільш коректні та точні з них.

Отже, до найбільш розповсюджених визначень поняття загрози належать:

- сукупність умов і чинників, які створюють небезпеку для реалізації економічних інтересів, яка, своєю чергою, може створювати різноманітні ризики [3, с. 109];
- похідна від ризику як чинник, який виникає безпосередньо внаслідок дії ризику [4, с. 26];
- сукупність умов, процесів, чинників, що перешкоджають реалізації національних економічних інтересів або створюють небезпеку для них і суб'єктів господарювання [1];
- елемент системи економічної безпеки є сукупністю дій (дій або бездіяльності), а також умов і чинників, що породжують економічну небезпеку [12, с. 609];
- певна подія, що впливає на діяльність суб'єктів господарювання [14].

До трактування сутності поняття «ризик» найчастіше відносять:

– економічну категорію, яка відображає характерні особливості сприйняття зацікавленими суб'єктами економічних відносин об'єктивно існуючих невизначеності та конфліктності, іманентних процесам цілепокладання, управління, прийняття рішень, оцінювання, що обтяжені можливими загрозами та невикористаними можливостями [5, с. 56];

– загрозу втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появи додаткових витрат у результаті здійснення конкретних видів діяльності [7];

– можливість або загрозу відхилення результатів конкретних рішень або дій від очікуваних [8, с. 10];

– можливість відхилення результатів конкретних рішень чи дій від запланованих, тобто вид безпеки, що потребує негайного реагування [19].

Зауважимо, що найпоширенішими визначеннями щодо суті поняття «небезпека» вважаються:

– ймовірність заподіяння шкоди об'єкту економічної безпеки, яка перебуває в динамічному стані і постійно змінюється залежно від конкретних ризиків, загроз у наявних обставинах [2];

– форма прояву загрози, що призводить до реальних втрат [10, с. 10];

– існуюча або потенційна можливість дії загрози, вплив якої може завдати шкоди будь-якому суб'єкту чи об'єкту [17];

– деструктивне, руйнівне явище, що може призвести до негативних наслідків [20, с. 45].

Своєю чергою, з урахуванням співвідношення поняття безпеки з категоріями «загроза» та «ризик» ми вбачаємо їх взаємодію у такому:

- ризик – різновид безпеки;
- ризик – джерело безпеки;
- загроза – одна з форм безпеки;
- загроза – прояв потенційної безпеки.

За результатами наукових досліджень щодо взаємозв'язку вище згаданих понять науковці:

- розглядають ризик як джерело виникнення загроз;
- убачають ризик як деяку дію за певних умов, що може спричинити загрозу та стати джерелом загрози;
- зазначають, що ризик виступає як складова частина загрози;
- визначають загрозу як джерело ризику;
- характеризують небезпеку як одну з форм прояву загрози;
- розглядають ризик та загрозу як дію, за певних умов, що може спричинити небезпеку (рис. 1).

Резюмуючи проведені дослідження, слід зазначити, що:

- поняття «ризик» та «небезпека» вважаємо досить близькими за змістовим значенням, проте їх не слід ототожнювати;
- заперечуємо факт уподібнення категорій «ризик» та «загроза», що часто спостерігається у працях науковців;
- не можемо не погодитися з наявністю взаємозв'язку між такими економічними категоріями, як «ризик», «загроза» та «небезпека».

Дестабілізуючі чинники	Джерело	Ймовірна негативна дія	Складник (різновид форми)	Дестабілізуючі чинники
Ризик	⇒ ⇐	⇒	⇒	Загроза
Небезпека	⇐	⇐	⇐	Ризик
Загроза	⇒	⇒	⇒	Небезпека

Рис. 1. Взаємодія категорій «ризик», «загроза» та «небезпека»

Джерело: сформовано автором

Відповідно, для кращого розуміння термінології, розмежування та взаємодії вищезгаданих економічних категорій у сфері забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності ми пропонуємо дотриматися такої дефініції понять:

– ризик – це ймовірність відхилення отриманих результатів від певних (конкретних) рішень чи дій від запланованих, наслідком якого можуть стати додаткові прибутки або ж, навпаки, втрати для суб’єктів підприємницької діяльності та призвести до небезпеки;

– загроза – реальність настання негативних дій, що заподіює шкоду майновим, фізичним чи моральним збиткам суб’єктів господарської діяльності;

– небезпека – існуюча або потенційна можливість заподіяння шкоди, спричинена діями загрози, що призводить до негативних наслідків для економічної безпеки підприємницької діяльності.

Висновки. Проаналізовано існуючі підходи до визначення термінів деструктивних чинників економічної безпеки підприємницької діяльності, таких як «ризик», «загроза» та «небезпека». Відповідно, ризик,

притаманний підприємницькому середовищу, визначається двофакторним проявом та може проявлятися як можливістю, так і спричинити негативний ефект – загрозу. Вплив загрози зумовлений реальністю настання негативних змін, пов’язаних виключно з втратами, заподіянням шкоди. Своєю чергою, небезпека – конкретна, існуюча форма завдання шкоди, спричинена проявами загрози.

Отже, чітке розуміння сутності та розмежування кожного із деструктивних чинників є необхідністю для методології досліджень економічної безпеки підприємницької діяльності, що дає змогу визначити їх масштабність та здійснити оцінку впливу на економічну безпеку.

Перспективою подальших досліджень є формування та реалізація заходів щодо забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності на основі своєчасного попередження та подолання деструктивних (дестабілізуючих) чинників впливу зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування господарської (підприємницької) діяльності.

Список літератури:

1. Бендиков М.А. Экономическая безопасность промышленного предприятия (организационно-методический аспект). *Консультант директора*. 2010. № 2. С. 7–13.
2. Бойко І.В. Дефініції «ризик», «загроза», «небезпека» як об’єкти наукових досліджень у напрямі економічної безпеки підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2017. № 5. С. 94–98.
3. Варналій З.С. Економічна безпека : навчальний посібник / за ред. З.С. Варналія. Київ : Знання, 2009. 647 с.
4. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення : монографія. Львів : Арал, 2008. 384 с.
5. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 480 с.
6. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки. *Економіст*. 2003. № 8. С. 65–67.
7. Грабовий П.Г., Петрова С.Н., Полтавцев С.І. Риск в современном бизнесе. Москва : Аланс, 1994. 200 с.
8. Ілляшенко С.М. Економічний ризик : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 220 с.
9. Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків : монографія. Тернопіль : Економічна думка ; Карт-бланш, 2002. 570 с.
10. Копитко М.І., Литвин Н.М. Деструктивні чинники середовища функціонування соціально-економічних систем. *Вчені записки університету «КРОК»*. Серія «Економіка». 2017. Вип. 46. С. 4–15.
11. Королев М.И. Проблема безопасности в теории фирмы: развитие и противоречия. *Вестник Волгоградского государственного университета*. 2012. № 1(20). С. 53–58.

12. Круш П.В., Подвігіна В.І., Сердюк Б.М. Економіка підприємства : навчальний посібник / за ред. П.В. Круша, В.І. Подвігіної, Б.М. Сердюка. Київ : Ельга-Н, КНТ, 2007. 780 с.
13. Марущак С.М. Комплексна оцінка ризику в процесі забезпечення економічної безпеки підприємства. *Науково-методичний журнал Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія «Економіка»*. 2008. Вип. 86. Т. 99. С. 108–114.
14. Мігус І.П., Лаптев С.М. Необхідність розмежування понять «загроза» та «ризик» при діагностиці економічної безпеки суб'єктів господарювання *Ефективна економіка*. 2011. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_12_5.pdf (дата звернення: 01.04.2021).
15. Ожегов С.И. Словарь русского языка. Москва : Русский язык, 1985. 797 с.
16. Олейников Е.А. Основы экономической безопасности: государство, регион, предприятие, личность : научное пособие. Москва : Интел-Синтез, 1997. 278 с.
17. Погосова М.Ю. Структурно-логічний аналіз поняття «фінансова безпека підприємства». *Наука й економіка*. 2008. № 3. С. 258–263.
18. Пойда-Носик Н.Н. Ризики і джерела загроз фінансовій безпеці акціонерних товариств у сучасних умовах. 2013. URL: www.teologia.org.ua/20110920172/statti/dokladi/riziki-i-djerela-zagroz-finansoviie-bezpeci-akcionernih-tovaristv-u-suchasnix-umovax-172.html (дата звернення: 02.04.2021).
19. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : монографія. Львів : ЛБІ НБУ. 2004. 195 с.
20. Утенкова К.О. Дестабілізуючі чинники зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства та їх вплив на економічну безпеку. *Економіка та держава*. 2019. № 8. С. 44–50.
21. Франчук В.І. Основи економічної безпеки : навчальний посібник. Львів : Львівський держ. ун-т внутр. справ, 2008. 203 с.

References:

1. Bendikov M.A. (2010) Ekonomycheskaia bezopasnost promyshlennoho predpriyatiya (orhanyzatsyonno metodichesky aspekt). [Economic security of an industrial enterprise (organizational and methodological aspect)]. *Director's consultant*, no. 2, pp. 7–13.
2. Boyko I.V. (2017) Definitcii «ryzyk», «zahroza», «nebezpeka» yak obiekty naukovykh doslidzhen u napriami ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva. [Definitions of «risk», «threat», «danger» as objects of scientific research in the direction of economic security of the enterprise]. *Priazovsky Economic Bulletin*, no. 5, pp. 94–98.
3. Varnaliy Z.S. (2009) *Ekonomichna bezpeka* [Economic security]. Kyiv: Knowledge. (in Ukrainian)
4. Vasylytsiv T.G. (2008) *Ekonomichna bezpeka pidpriemnytstva Ukrainy: stratehiia ta mekhanizm zmitsnennia* [Economic security of Ukrainian entrepreneurship: strategy and mechanism of strengthening]. Lviv: Aral. (in Ukrainian)
5. Vitlinsky V.V., Velikoivanenko G.I. (2004) *Ryzykologhiia v ekonomitsi ta pidpriemnytstvi* [Riscology in economics and business]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
6. Goryacheva K.S. (2003) *Finansova bezpeka pidpriemstva. Sutnist ta mistse v systemi ekonomichnoi bezpeky* [Financial security of the enterprise. The essence and place in the system of economic security]. *Economist*. no. 8, pp. 65–67.
7. Grabovy P.G., Petrova S.N., Poltavtsev S.I. (1994) *Rysky v sovremennom byznese* [Risks in modern business]. Moscow: Alance. (in Russian)
8. Ilyashenko S.M. (2004) *Ekonomichnyi ryzyk* [Economic risk]. Kyiv: Center for Educational Literature. (in Ukrainian)
9. Klapkiv M.S. (2002) *Strakhuvannia finansovykh ryzykiv* [Financial risk insurance]. Ternopil: Economic thought. Carte-blanche. (in Ukrainian)
10. Kopytko M.I., Litvin N.M. (2017) Destruktyvni chynnyky seredovyscha funktsionuvannia sotsialno-ekonomichnykh system. [Destructive factors of the functioning of socio-economic systems]. *Scientific notes of the university «KROK». «Economy» series*, vol. 46, pp. 4–15.
11. Korolev M.I. (2012) Problema bezopasnosti v teoryi fyrm: razvytye y protyvorechya [The problem of security in the theory of the firm: development and contradictions] *Bulletin of the Volgograd State University*, vol. 1, no. 20, pp. 53–58.
12. Krush P.V., Podvigina V.I., Serdyuk B.M. (2007) *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics]. Kyiv: Elga-N, CST. (in Ukrainian)
13. Marushchak S.M. (2008) Kompleksna otsinka ryzyku v protsesi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Comprehensive risk assessment in the process of ensuring the economic security of the enterprise] *Scientific and methodical journal of the Petro Mohyla Black Sea State University of the Kyiv-Mohyla Academy complex. Economics series*, vol. 86, no. 99, pp. 108–114.
14. Migus I.P., Laptev S.M. (2011) Neobkhdnist rozmezhuвання poniat «zahroza» ta «ryzyk» pry diahnostytsi ekonomichnoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia [The need to distinguish between the concepts of «threat» and «risk» in the diagnosis of economic security of economic entities]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy] electronic journal, no.12. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_12_5.pdf (accessed 01 April 2021).
15. Ozhegov S.I. (1985) *Slovar russkoho yazyka* [Dictionary of the Russian language]. Moscow: Russian language. (in Russian)

16. Oleynikov E.A. (1997) *Osnovy ekonomicheskoi bezopasnosti: gosudarstvo, rehyon, predpriyatiye, lychnost* [Fundamentals of economic security: state, region, enterprise, individual]. Moscow: CJSC Business School «Intel-Synthesis». (in Russian)
17. Pogosova M.Yu. (2008) Strukturno-lohichnyi analiz poniattia «Finansova bezpeka pidpriemstva» [Structural and logical analysis of the concept of «Financial security of the enterprise»]. *Science and economics*, no. 3, pp. 258–263.
18. Poida-Nosik N.N. (2013) Ryzyky i dzherela zahroz finansovii bezpetsi aktsionerneykh tovarystv u suchasnykh umovakh [Risks and sources of threats to the financial security of joint stock companies in modern conditions]. Available at: www.teologia.org.ua/20110920172/statti/dokladi/riziki-i-djerela-zagroz-finansoviie-bezpeci-akcionernix-tovar-istv-u-suchasnix-umovax-172.html (accessed 02 April 2021).
19. Reverchuk N.Y. (2004) *Upravlinnia ekonomichnoi bezpekoiu pidpriemnytskykh struktur* [Management of economic security of business structures]. Lviv: LBI NBU. (in Ukrainian)
20. Utenkova K.O. (2019) Destabilizuiuchi chynnyky zovnishnoho i vnutrishnoho seredovyscha pidpriemstva ta yikh vplyv na ekonomichnu bezpeku [Destabilizing factors of the external and internal environment of the enterprise and their impact on economic security], *Economy and state*, no. 8, pp. 44–50.
21. Franchuk V.I. (2008) *Osnovy ekonomichnoi bezpeky* [Fundamentals of economic security]. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs. (in Ukrainian)